Cumhuriyet
KİTAP
RENKLER... SESLER... HARFLER...
AYTUL AKAL • ÇİĞDEM GÜNDEŞ • MAVİSEL YENER • MUSTAFA DELİOĞLU

KİTAP GÖLGESİ

Kırılgan yüreklere destek...

Fransız yazar Jo Hoestlandt, "Kocaman Kalpli"de bir çocuğun korkularını naif bir gerçekçilikle işliyor.

MAVİSEL YENER

maviselyener@yandex.com
www.maviselyener.com

Çocukların ölümle ilgili düşünceleri yetişkinlerden çok daha farklı olmakla birlikte, çocuğun "ölüm" kavramına bakış açısı bir yakını öldüğü zamanki gözlemleri sayesinde gelişir. Jo Hoestlandt'ın Kocaman Kalpli adıyla Türkçeye çevrilen yapıtı, bir çocuğun babasının ölümüyle başlıyor.

Louis, cambaz ayaklıklarının tepesine tüneyerek koyunlarını otlatan minik bir çoban. Ayaklığın üzerinde dengede kalmayı ona babası öğretmiş. Böylece Louis kendini bir dev gibi hissediyor. Gururlu, büyük adımlarla yürürken dünyayı kuşbakışı görebiliyor. Sanki dünyanın zirvesine konmuş da etrafı izliyor gibi duyumsuyor kendini. Babası da onun gibi uzun sopaların üzerinde yürüyor. Böylece iki dev oluyorlar. Birlikte koyun güder, doğanın sesini dinleyip onlarca kuşu selamlarken çok mutlular. Louis ile babası, dev adımlarla bir bataklıkta ilerliyor.

BİR BATAKLIKTA

Kitabın neden bataklıkta başladığı sorusu kitap boyunca kafamı kurcaladı. Bu mekân bir çayırlık da olabilirdi, bir dağ yolu da... Yanıtını kitabı bitirdiğimde almıştım. Kitabın bir bataklıkta başlaması elbette rastlantısal değildi. Bir bataklıktaysanız oraya saplanabilirsiniz. İlk tepkiniz boğuşmak, mücadele etmek olur. Aslında bu, bir bataklıkta asla yapmamanız gereken bir şeydir. Yani ne kadar çok mücadele ederseniz o kadar derine batarsınız ve daha da çok mücadele edersiniz kazanmanız mümkün olmaz. Bataklıktan kurtulmak için tek çare vardır. Bedeninizin ağırlığını geniş bir yüzey alanına yayarak uzanıp yatmak. Bu, tüm kurtulma içgüdülerimize terstir. Fakat yapmak zorunda olduğumuz şey tam olarak budur. Sıkıntı veren duygu ve düşüncelerle yapılması gereken de budur. Eğer yapabilirsek üstesinden gelebileceğimizi ve başarabileceğimizi görürüz. Evet, Hoestlandt kitabı bataklıkta tam da bu nedenle başlatmıştı bence. Okuruna vermek istediği önemli bir iletiyi barındırıyordu bataklık mekânı.

Louis babasıyla birlikte bataklıkta dolaşıp mutlu olurken hayatın hep böyle geçeceğini sanıyor. Bir gün babası aniden ayaklıkların üstünden düşüveriyor; onu sonsuz uykusuna yollamak Louis için hiç de kolay değil. Yeryüzünün gördüğü son devlerden birine hiç yakışır mı ölüm?

YAŞAMIN FARKLI KODLARI

İnsanlar doğar, büyür ve ölür... Bu hepimizin bildiği bir gerçek olduğu hâlde, ölen kişi bir yakınımız olduğunda kabullenmekte güçlük çekeriz. Ölüm, biz yetişkinler için anlaşılması ve dayanılması zor bir olayken çocukların ölümü kavrayabilmesi ve kaybedilen kişinin yokluğuna dayanması daha da güçtür. Yaş dönemlerine göre çocukların ölümü algılaması da farklılık gösterir. Babasının Louis'in gözünün önünde ölmesi ile başlayan bu hikâye, her koşulda yaşamı yüceltiyor.

Jo Hoestland, edebiyat öğretmenliğinden sonra kendini yazmaya adamış.

Babasının beklenmedik ölümünden sonra, Louis'in yaşamı altüst olur. Ancak ayakların üzerinde durmak zorunda olduğunun bilincindedir. Annesi ile şehre taşınmak zorunda kalan Louis, bir yandan okula giderken para kazanmak için küçük işler yapar. Başka hayatlar yaşanan bir yerdedir artık. Hayat, annesi ile ona farklı bir yerde yaşamayı öğretecektir.

Artık bir "dev" olmadığının farkındadır Louis. İnandığı, sevdiği, sahip olduğu her şeyin akşamdan sabaha yok olabileceğini deneyimlemiş bir çocuktur o. Yeni hayatında birkaç arkadaş edinir Louis, onları tanıyarak yaşamın farklı kodlarının farkına varır. Eşini kaybettikten sonra iki kızıyla birlikte yaşayan yeni komşuları ile karşılaşınca her şey değişecek, yaşamın renkleri yeniden anlam kazanacaktır.

KADIN İLE ERKEK EŞİT Mİ?

Komşunun kızları Sofia ile Maria'nın, annelerini kaybetmesine karşın ikisinin hayata karşı farklı tepkisi olduğunu gördüğümüzde yazarın psikososyal gelişim konusunda önemli analizler yaptığını fark ediyoruz. Yakınını kaybetmiş üç çocuk vardır ve üçünün de duyguları birbirine çok benzese de reaksiyonları farklılıklar gösterir. Hayata tutunmanın yolu her biri için başka türlüdür. Sofia'nın dans ve tiyatro tutkusu ile sıkıntılarını nasıl aştığına tanık olmak Louis için değerli bir deneyim olacaktır.

Çocuk edebiyatının üretken yazarlarından olan Jo Hoestland, bu kitabında örtük anlatımlar kullanarak okurlar arasında bir yakınını kaybeden kırılgan yürekler varsa onlara büyük moral desteği veriyor. Louis'in hikâyesi, bir yanda öfke kontrolü öte yanda üzüntüyü başkalarıyla paylaşma, minik mutluluk anlarının tadını çıkarabilme gibi farklı duygulara da tanıklık ediyor.

1948 doğumlu Hoestland, üç çocuk annesi. Üç yıl edebiyat öğretmenliği yaptıktan sonra kendini tamamen yazmaya adamış ve çocuklar için okuma-yazma atölyeleri de düzenlemiş. Çocuklarla konuşulamayacak hiçbir konu olmadığına, yalnızca kelime ve cümleleri doğru seçmek gerektiğine inanan Hoestlandt, çocuk edebiyatına yüzün üzerinde eser kazandırmış. Kocaman Kalpli adlı kitabının yanı sıra yazarın Türkçeye çevrilen diğer kitaplarını da analım: Taş Bebek Savaşa Gidiyor (Kontiki Yayınları), Evde Fırtına (Erdem Yayınları), Fostin'in Günlüğü (Erdem Yayınları).

Kitabın kahramanlarının kişiliğinde, kadın-erkek eşitliği konusuna da büyüteç tutuyor yazar. Sofia'nın sorduğu "Bir kızla bir erkek eşit midir? Bunu soruyorum çünkü genelde insanlar erkekleri daha güçlü, daha çalışkan buluyormuş gibi görünüyor." Örneğin 'Babam, bir oğlu olsun isterdi bence' (s. 56) sözleri üzerine, "gerçekten" eşitlik var mı tartışması ortaya atılıyor.

HAYALLERİN VARSA ÜZGÜN OLMAZSIN

Kendi içinde büyük bir diyalektiği barındıran dev imgesi, yüzyıllardır edebiyatta kullanılmıştır, çocuklar bundan hoşlanır. Bu kitaptaki "dev"leşme olgusu, cambaz ayaklıklarının üzerinde durarak devleşen kahramanlarla somut anlam dünyasında yerini buluyor; sonrasında, soyut anlam dünyasına taşınıyor. "Dev" gücünün sembolik anlamı onunla bağlantılı olan duygularını da harekete geçiriyor okurun. Baba-oğulun birlikte "dev"leşmesi oldukça ilham verici değil mi?

Louis "dev" kavramı üzerinde düşünürken babası dışında da bir sürü "dev" olduğunu öğreniyor. Edebiyatın devi Victor Hugo, dev bir roman olan Sefiller, bilimin devi Louis Pastör ve nicesi...

Tek hayali babası gibi "dev"leşmek olan Louis büyüdükçe bu hayalini kuramıyor. Komşusu Sofia'nın da yardımıyla "hayallerin varsa üzgün olmazsın" sözünün doğruluğunu fark ediyor.

Zaman içinde Louis'in ölüme bakışı da değişiyor: "Ölümün gerçekten de sandığı gibi her şeyin sonu olup olmadığını düşündü. Sonsuza kadar kaybettiğimizi düşündüğümüz kişi, keşfedilmeyi, tahmin edilmeyi bekleyen başka bir şeye dönüşüyor olamaz mıydı?" (s. 67).

Başarılı çevirisi, özenli editoryal çalışması ile de kolayca okunabilecek, zevkle arkadaş olabileceğimiz bir kitap. Bu yapıtla buluşan çocuklar yeryüzünün şarkısını duyacak, kocaman bir kalbin sonsuz mutluluğunu hissedecek. Doğanın kusursuz döngüsü ve uyumunu fark ederken ölümün de bu döngünün bir parçası olduğunu kavrayacak. ■

Kocaman Kalpli / Jo Hoestlandt / Resimleyen: Thomas Baas / Çeviren: Azade Aslan / Günışığı Yayınları / 2017 / 96 s. / 9+